

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 506 sahifa,
2-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekistonning mintaqaviy va global geosiyosiy pozitsiyasi: milliy o'zlik va media reprezentatsiya tahlili	16
Salim Doniyorov	
Axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositasida o'quvchilarning adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirish	21
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich, Xoldarova Gulchehra Tajibayevna	
Adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirishda elektron darsliklar va multimedia vositalaridan foydalanish.....	26
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich	
Ta'limdagi hurfikrlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	29
Yunusov Dilshod Raxmatovich	
Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	32
Aliqulova Habiba Bahranovna	
Ayollar boksida jismoniy tayyorgarlikning yosh qizlar salomatligiga ta'siri	36
Majidov Ruslan Rustam o'g'li, Komilova Ismigul O'ktamjon qizi	
Talaba-yoshlarda internet risklarning oldini olishning pedagogik modeli	41
Muradova Maftuna Komilovna, Mamadaliyeva Umida Isroiljonovna	
Диагностика креативности студентов педагогических вузов в процессе изучения специальных дисциплин.....	44
Уразова Марина Батыровна, Соибова Толифа Дилмуродовна	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentlikni shakllantirishning metodik xususiyatlari.....	49
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Mariya Montessori ta'limida bolalarning mustaqilligini va ijodiy faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-didaktik shart-sharoitlari.....	53
Asqarova Ma'mura Sadriddinovna	
O'spirinlik yoshida namoyon bo'ladigan agressiv xulqning psixologik xususiyati	59
Atajanova Xurjon Pirnazar qizi	
O'zbekiston jurnalistikasining rivojlanishida jadidlarning o'rni: jurnalistikada yangi trend	64
Murtozayeva Nigora Murtoza qizi	
Virtual ta'lim texnologiyasining ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi ahamiyati.....	67
Muxsiyeva Aziza Shamsitdinovna	
Kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik kreativligini ta'limiy o'yinlar orqali rivojlantirish yo'llari	69
N. A. Musayeva	
Talabalarda lisoniy tafakkurni shakllantirishga psixolingvistik yondashuvning didaktik tamoyillari	76
Odiljonova Kamola Abduvosit qizi	
Strategies for Overcoming Difficulties in Using Authentic Materials in English Language Teaching	81
Qosimov Jaloliddin Abduvali o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari.....	84
Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna	
Inspektor-psixologlarda ijtimoiy-psixologik kompetentlikning kasbiy faoliyatdagi ahamiyati	87
Raxmanova Dilnoza Farmanovna	
Qo'ng'iro't tumani toponimlarining leksik-semantik va genetik xususiyatlari	90
Shamshaddinova Saodat Saparbayevna	
Variativ yondashuv asosida 5–9-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishning didaktik modeli va metodik ta'minoti	93
Shamuratov Asqar Abdullayevich	

The Structural Composition and Developmental Stages of Critical Thinking Skills.....	98
<i>Shuxratjon Ismoiljonov Boymirza o'g'li</i>	
Yosh rahbar kadrlarni lavozimlarga tayinlashning psixologik xususiyatlari.....	106
<i>Sobitov Otabek</i>	
O'zbekistonda erta turmush qurish masalasi va uning psixologik tahlillari.....	111
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Adaptiv sportning inklyuziv ta'lim tizimida alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarning jismoniy va funksional rivojlanishidagi ahamiyati.....	114
<i>Xasanova Sarvinoz To'liqinjon qizi</i>	
Yosh futbolchilarda texnik mahoratni rivojlantirishda differentsiallashgan mashg'ulotlar modelini qo'llash samaradorligi	118
<i>Zayniddinov Tojiddin Baxriddinovich</i>	
Фразеологизмы как носители культуры: проблемы перевода и методы обучения	123
<i>Хамидова Гулноза Турсунбой кизи</i>	
Talabalarni kreativ yondashuv asosida tarbiyaviy–innovatsion faoliyatga tayyorlash jarayonlari.....	127
<i>Adizova G. M.</i>	
Iqtidorli bolalarni psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash	131
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna</i>	
STEAM – ta'lim texnologiyasi asosida o'quvchilarning fazoviy tasavvurlarini rivojlantirish metodikasi	134
<i>So'fiboyeva Gulchehra Mamurjonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ko'nikmalar va kompetentlikni shakllantirishning pedagogik asoslari.....	138
<i>Fayzullayeva Xovoxon Xayrullo qizi</i>	
Inklyuziv ta'limga muhtoj bolalar bilan ishlashda tarbiyachining roli.....	142
<i>Mansurova Lobar Luqmon qizi, Boqiyeva E'zoza Mashrab qizi</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bolalarni ta'lim-tarbiyalashning ilmiy-pedagogik asoslari.....	146
<i>Tojiboyeva Osiyoxon Alisher qizi</i>	
Xalqaro ta'lim tashkilotlari faoliyatining nazariy asoslari.....	150
<i>Abdusamadova Aziza Kamoliddin qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijtimoiy texnologiyalar asosida ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimi sifatida.....	153
<i>Shanazarov Otabek</i>	
Maktabgacha ta'limda STEAM yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari	158
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Matematika ta'limida modellashtirishning psixologik va metodik asoslari: disum loyihasi tahlili.....	161
<i>Xaydarov Xurshid Ismatovich</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda gandbolchilarning tezkorligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	166
<i>Ismatullayeva Zuhra Rustam qizi</i>	
Osiyo xalq o'yinlari asosida jismoniy tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning pedagogik shartlari	170
<i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini shakllantirishda klasterli ta'lim muhitining imkoniyatlari.....	173
<i>Abduraxmanov M. B.</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tanqidiy fikrlash.....	178
<i>Chinaliyeva Ayjamal Baxitjanovna</i>	
Talabalarda raqamli ta'lim madaniyatini rivojlantirish.....	181
<i>Eshqurbonova Nafisa Bahodir qizi</i>	
Blended Educational Technologies in Higher Education: A Systematic Analysis of Foreign Research.....	183
<i>Fozilova Maxina Adashevna</i>	
Voyaga yetmaganlarda deviant xulq shakllanishida ijtimoiy-psixologik omillarning roli.....	188
<i>Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Saydazimov Alisher Nurali o'g'li</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Boshlang'ich tayyorlov guruhida ulotqirish texnikasi elementlarini o'rgatish samaradorligi..... 191 Hayitmurodova Nasiba Abdusalimovna
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tarbiya fanini o'qitishning metodik tayyorgarligini takomillashtirish zaruriyati..... 197 Inoyatova Zulfiya Xamdammovna
	Talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb etishning metodologik asoslari..... 199 Karimova Madinabonu Dilshodbek qizi
	Kompetentligini baholash mezonlari va indikatorlarini ishlab chiqish 203 Kayumov Oybek Achilovich
	Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish..... 209 Miraxmedova Mubina Mirxalil qizi
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq ko'nikmalarini rivojlantirish..... 211 Nisanbayeva Akmaral Kaldibayevna
	Maxsus ta'lim dasturlari orqali iqtidorli talabalarining ijodiy salohiyatini rivojlantirish 214 Rayimova Shahlo Sobirjon qizi
	STEAM ta'limida ijtimoiy intellektni rivojlantirish metodlari 217 Toshev Elbek Choriyevich
	Innovatsion texnologiyalar va ularning tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlash tizimidagi roli..... 223 Usmanov Botir Allaberdiyevich
	Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda volontyorlik faoliyatining ahamiyati..... 227 Xalilova Dilnoza Furkatovna
	Boshlang'ich sinflarda robototexnikaning ahamiyati va o'rni 230 Xodiyeva Dilrabo Pirimovna
	Working With Visual AIDS in Teaching English in Primary Education 233 Yunusova Nodira Akhmadjanovna
	Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari 237 Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna
	The Psychological Impact of Social Media on Youth 242 Dilfuza Qarshiboyeva
	Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi 246 Islamova Dilfuza Dilshodovna
	Dizartriyali bolalar monologik nutqini innovatsion texnologiyalar orqali rivojlantirish..... 250 Pardayeva Muxlisa
	Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida bilish jarayonlarning ahamiyati..... 257 Xaydarova Umidaxon Baxromjon qizi
	Enhancing the Professional Competence of English Language Teachers 259 Karimova Dilshoda Sodiqjon qizi
	Maktabgacha yoshdagi bolalarda montessori metodi bo'yicha sezgir davrlar 264 Tojiakhmedova Maftuna Umarjon qizi
	"Personal learning assistant" vositalari asosida bo'lajak pedagoglarni tayyorlash tizimidagi zamonaviy tendensiyalar tahlili 268 Muradova Maftuna Komilovna, Turobova Ro'zoy Bekmurotovna, Xayrullayev Mo'minbek Anvar o'g'li
	Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida adabiy-nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi..... 272 Ravshanova Dildora Sagdullayevna
	Raqamli ta'lim sharoitida elektron axborot-ta'lim muhitining mohiyati va tarkibiy tuzilmasi 279 Temurov Sobirjon Yo'ldoshevich
	Zamonaviy ta'lim menejmentida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati (boshlang'ich ta'lim misolida) .. 283 Pardaboyev Doston
	Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligida qadriyatlar tarbiyasining amaliy asoslari 286 Xaydarova Mavluda Mo'ydinjon qizi

Zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari integratsiyasi asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bosqichlari va samarali shakllari.....	292
<i>G'oziyeva Mohlaroyim Qodirxon qizi</i>	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarning (aqliy nuqson) ovqatlanish tartibi	295
<i>Sh. M. Ro'ziyeva</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida imlo savodxonligini oshirishda geymifikatsiya o'yini orqali samarali tashkil etish	299
<i>Mergenbaeva Asiya Erkebaevna</i>	
Musiq a o'qituvchisining pedagogik muloqatining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	304
<i>S. M. Raxmonberdiyeva</i>	
Ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslarida zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirish	307
<i>Abdulxamidova Gulnoza</i>	
Ispaniya davlati ijtimoiy hayoti, madaniyati va o'ziga xos ta'lim tizimi	311
<i>Umarova Malika Xisabidinovna, Sabirova Nodira Ibrohimovna</i>	
Ertaklardagi so'zlardan foydalangan holda nutqi rivojlanmagan bolalarda muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish metodologiyasi	316
<i>G'opporova Mahliyoxonim</i>	
Tarbiya fanida hadislar va milliy qadriyatlarni integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari	319
<i>Axmedov Boburjon Vasikovich</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'lim tizimida o'quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari	324
<i>Mirzayev Shavkat Turdibayevich</i>	
Mustaqil ta'lim olish faoliyati tushunchasining pedagogik mohiyati va tarkibiy tuzilmasi (fizika fani bo'yicha).....	328
<i>Esanmurodov Otamurod Boboqand o'g'li</i>	
Oliy ta'limda immersiv yondashuvning mohiyati.....	333
<i>Muradova Maftuna Komilovna, Jontemirova Nozima Abdijabbor qizi</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlari tizimida sportchilarning psixologik tayyorgarligini shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari.....	337
<i>Yigitaliyev A. F.</i>	
Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari.....	343
<i>D. R. Abdusalomov</i>	
Futbolchilarni tayyorlash jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi...	348
<i>Mirbabayev Muzaffar Ismatillayevich</i>	
Empirik tushunchalar va ularning hospital pedagogikadagi pedagogik-psixologik roli	353
<i>Sapayeva Mavluda Shanazarovna</i>	
Ayollarga nisbatan zo'ravonlikka qarshi kurash va huquqiy himoya.....	357
<i>Ibragimova Feruza Bahodirxonovna</i>	
Integrativ yondashuv asosida kongruentlik kompetensiyasini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar.....	362
<i>Kamalova Dilobar Tairovna</i>	
Og'ir atletikachilarning ko'p yillik tayyorgarlik jarayonini tashkil etish	366
<i>Raximov Farxod Maxmudovich</i>	
Haqiqiy materiallardan foydalangan holda o'qishni o'rgatish	370
<i>Axmedov Husen Uzairovich</i>	
Maktabgacha ta'limda innovatsion va fiziologik yondashuvlarning o'ziga xos xususiyatlari.....	376
<i>Ruziyeva Gulsara Temirqulovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talaba-yoshlarning jismoniy tarbiyasi.....	380
<i>Nazarov Zokir Abdurahmonovich</i>	
Tafakkur va mantiqiy fikrlash bo'lajak pedagog shaxsining nutq madaniyati omili sifatida	383
<i>A. Sh. Jumayev</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarida turizm vositasida tolerantlikni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida.....	386
<i>Abdumannatova Aziza Abdumajit qizi</i>	

Zamonaviy didaktik vositalar asosida talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	390
<i>Asobayeva Noila Samatovna</i>	
Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatda qo'llash" fanidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini samarali tashkil etish	395
<i>Axmedova Zebixon Siddikovna</i>	
Talaba shaxsini ma'naviy-axloqiy tarbiyalashga qo'yilgan pedagogik talablar	399
<i>Boliyev Uchqun Ismatovich</i>	
Translation of Phraseological Units in Mass Media Texts.....	402
<i>Eshmurodova Ziyodaxon Urinbayevna</i>	
Phraseologisms in Modern Russian: A Corpus-Based Analysis of Structural, Semantic, and Functional Dynamics	405
<i>Farkhod Kholmatov</i>	
Yosh sportchilarda sprinterlik qobiliyatlarini rivojlantirishda o'yin uslubidagi mashqlarning o'rni.....	413
<i>G'oibov Yusufali Buxoraliyevich</i>	
Imitatsion mashqlarni nutqni avtomatizatsiyalash jarayonida qo'llash metodikasi	417
<i>G'aniyeva Muhabbat Lutfullayevna</i>	
1879-1894-yillarda yevropa va aqshdagi asos soluvchi laboratoriyalar evolyutsiyasi orqali eksperimental psixologiya genezisining qiyosiy-tarixiy tahlili.....	420
<i>Haydarov Farhod Ilnazarovich</i>	
Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi	423
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna</i>	
Bolalarda gigiyeniya qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati	427
<i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>	
Kasbiy refleksiya va portfolio metodining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	430
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna, Kamoliddinova Mahliyoixon Zohidjon qizi</i>	
Практическая работа по развитию логического мышления учащихся начальных классов через дидактические игры	433
<i>Отажонов Ж. М., Мамарасулова М. А.</i>	
Umumta'lim maktablarida "tarbiya" fanini o'qitish jarayonida mavjud muammolar, ularning sabablari va takomillashtirish yo'llari.....	436
<i>Mamirova Shaxnoza Xudoyqulovna</i>	
Word Formation and Vocabulary Enrichment in Modern English and Uzbek Languages	440
<i>Muminova Feruza Muratdjanovna</i>	
Nodavlat ta'lim tashkilotlarining maktabgacha ta'lim tizimidagi o'rni va rivojlanish tendensiyalari	443
<i>Muminova Nargiza Sabitdjanovna</i>	
Shaxs taraqqiyotining turli bosqichlarida refleksiyaning rivojlanishi	447
<i>N. I. Xalilova</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda inklyuziv kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik asoslari	450
<i>Omanqulova Shohida Nematillo qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda gender madaniyatni shakllantirishda milliy qadriyatlar va zamonaviy yondashuvning uyg'unligi	455
<i>O'tkirova Zuhraon Ahmedjanovna</i>	
Developing Listening and Speaking Skills in Middle School	458
<i>Rakhmonova Dilrabokhon Salokhiddin kizi</i>	
Bolalarda gigiyena qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati	461
<i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>	
Avlodlar nazariyalari haqidagi mulohazalarning nazariy tahlili: baby boomerlar, X, Y, Z avlodlari.....	464
<i>Umarova Sitora Muxlisovna, Sharifova Mahtob Murodjonovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari	467
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Sofoyeva Oysha Davlatyorovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda arifmetik amallarni o'rgatishning samarali metodlari.....	470
<i>Solijonova Mavluda Zokir qizi</i>	

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslari.....	472
Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li	
Chaqiriqqacha harbiy ta'limda talabalarning harbiy ko'nikmalarini shakllantirishda psixologik omillarning o'rni.....	477
Tursunov Shaxzod Ramazonovich	
Bolalarning jismoniy faolligini oshirish va jismoniy rivojlantirish bo'yicha noan'anaviy jismoniy mashqlarning ahamiyati	480
Xalmatova Nasiba Bozorboyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirish muammolari	485
Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faolligini rivojlantirishda bolalar adabiyotidan foydalanish ..	488
Yuldoshova Mehriniso Ochildiyevna	
Hosila va uning tatbiqlarini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar	491
Absamatov Zuxriddin Axmad o'g'li	
Развитие речи у детей как ключевой фактор формирования личности.....	496
Дустова Дилдора Собиржановна	
Boshlang'ich sinflarda geometrik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi	498
Imamova Nasiba Xurramovna	
Дидактические основы подготовки будущих педагогов к лекционной деятельности.....	501
Нодира Азаматова	

JISMONIY TARBIYA NAZARIYASI VA METODIKASIDA O'QUVCHILARNING HARAKAT FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY PEDAGOGIK MEXANIZMLARI

D. R. Abdusalomov

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
Jismoniy tarbiya va sport kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilingan. Harakat faolligi o'quvchilarning jismoniy rivojlanishi, funksional salomatligi, irodaviy sifatleri hamda ijtimoiy moslashuvchanligini belgilovchi muhim omil sifatida yoritiladi. Ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, differensiallashtirilgan mashg'ulotlar, interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar hamda sog'lom turmush tarzi kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiluvchi vositalarning o'rni ochib beriladi. O'quvchilarning yosh, individual va psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda jismoniy mashg'ulotlarni tashkil etish samaradorligi asoslab berilgan. Shu bilan birga, harakat faolligini oshirishda motivatsion muhit yaratish, dars va sinfdan tashqari mashg'ulotlar integratsiyasi, pedagogik monitoring hamda refleksiv tahlil mexanizmlarining ahamiyati ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqot natijalari jismoniy tarbiya tizimida innovatsion pedagogik mexanizmlardan foydalanish o'quvchilarning harakatga bo'lgan ehtiyoji, jismoniy tayyorgarligi va mustaqil faolligini izchil rivojlantirishga xizmat qilishini tasdiqlaydi. Mazkur ish oliy pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirish uchun nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: harakat faolligi, jismoniy tarbiya, pedagogik mexanizmlar, zamonaviy metodika, o'quvchi faoliyati, motivatsiya, differensial yondashuv, interfaol ta'lim, sog'lom turmush tarzi, pedagogik monitoring.

Abstract: The article provides a scientific and pedagogical analysis of modern pedagogical mechanisms for developing students' motor activity in the theory and methodology of physical education. Motor activity is interpreted as an essential factor determining students' physical development, functional health status, volitional qualities, and social adaptability. The study highlights the role of learner-centered approaches, differentiated training sessions, interactive methods, digital technologies, and tools aimed at forming healthy lifestyle competencies within the educational process. The effectiveness of organizing physical training with consideration of students' age-related, individual, and psychophysiological characteristics is substantiated. The importance of creating a motivational environment, integrating curricular and extracurricular activities, and applying pedagogical monitoring and reflective analysis mechanisms to increase motor activity is emphasized. The findings confirm that the use of innovative pedagogical mechanisms in the physical education system contributes to the consistent development of students' need for movement, physical preparedness, and independent activity. The article serves as a theoretical and practical foundation for improving the methodological training of future physical education teachers in higher pedagogical education.

Key words: motor activity, physical education, pedagogical mechanisms, modern methodology, student activity, motivation, differentiated approach, interactive learning, healthy lifestyle, pedagogical monitoring.

Аннотация: В статье с научно-педагогической точки зрения проанализированы современные педагогические механизмы развития двигательной активности учащихся в теории и методике физического воспитания. Двигательная активность рассматривается как важный фактор, определяющий физическое развитие учащихся, функциональное состояние здоровья, волевые качества и социальную адаптивность. Раскрывается значение личностно-ориентированного подхода, дифференцированных занятий, интерактивных методов, цифровых технологий, а также средств, направленных на формирование компетенций здорового образа жизни в образовательном процессе. Обоснована эффективность организации физических занятий с учётом возрастных, индивидуальных и психофизиологических особенностей учащихся. Показана значимость создания мотивационной среды, интеграции урочной и внеурочной деятельности, педагогического мониторинга и механизмов рефлексивного анализа в повышении двигательной активности. Результаты исследования подтверждают, что использование инновационных педагогических механизмов в системе физического воспитания способствует последовательному развитию потребности учащихся в движении, их физической подготовленности и самостоятельной активности. Работа может служить теоретической и практической основой для совершенствования методической подготовки будущих учителей физического воспитания в системе высшего педагогического образования.

Ключевые слова: двигательная активность, физическое воспитание, педагогические механизмы, современная методика, деятельность учащихся, мотивация, дифференцированный подход, интерактивное обучение, здоровый образ жизни, педагогический мониторинг.

KIRISH

Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi bugungi kunda ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida o'quvchilarning nafaqat jismoniy tayyorgarligini, balki ularning umumiy rivojlanishi, sog'lom turmush tarzi madaniyati va faol hayotiy pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qilmoqda. Zamonaviy pedagogik jarayonda o'quvchining harakat faolligi masalasi alohida dolzarblik kasb etmoqda, chunki ijtimoiy hayotning texnologiyalashuvi, raqamli vositalarning kundalik turmushga chuqur kirib borishi va o'quvchilarning bo'sh vaqtini asosan kam harakat shakllarida o'tkazishi jismoniy faollik darajasining pasayishiga olib kelmoqda. Bunday sharoitda jismoniy tarbiya tizimida o'quvchilarning harakatga bo'lgan ehtiyojini tabiiy, ongli va barqaror tarzda rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik mexanizmlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish zarurati yuzaga keladi.

Harakat faolligi inson salomatligini mustahkamlash, organizmning funksional imkoniyatlarini kengaytirish, jismoniy sifatlarni rivojlantirish, emotsional holatni barqarorlashtirish hamda ijtimoiy faoliyatga moslashishni ta'minlovchi muhim omildir. Ayniqsa, o'quvchilik davrida harakat faolligi organizmning o'sishi va rivojlanishi, qomatning to'g'ri shakllanishi, chaqqonlik, tezkorlik, chidamlilik va kuch kabi jismoniy sifatlarning rivoj topishida katta ahamiyatga ega. Shu bilan birga, harakat faoliyati bolalarda intizom, maqsadga intilish, irodaviy barqarorlik, hamkorlik va o'z-o'zini boshqarish kabi shaxsiy fazilatlarining rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun jismoniy tarbiya darslarini faqat mashqlar majmui sifatida emas, balki shaxs kamolotiga yo'naltirilgan murakkab pedagogik tizim sifatida talqin etish talab etiladi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar jismoniy tarbiya jarayonida o'quvchi shaxsini faol subyekt sifatida ko'rishni nazarda tutadi. Bu esa darslarni tashkil etishda bir xil talab va yuklama bilan cheklanib qolmasdan, o'quvchilarning yosh xususiyatlari, individual imkoniyatlari, qiziqishlari, ehtiyojlari va psixologik tayyorgarlik darajasini hisobga olishni taqozo etadi. Bugungi kunda harakat faolligini rivojlantirishda differensial yondashuv, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, raqamli nazorat vositalari, refleksiv baholash, motivatsion rag'batlantirish va sinfdan tashqari faoliyat bilan integratsiya kabi mexanizmlar samarali vositalar sifatida e'tirof etilmoqda. Mazkur mexanizmlar o'quvchilarni jismoniy mashg'ulotlarga jalb etish, ularda ijobiy motivatsiya hosil qilish va mustaqil harakat faoliyatini shakllantirishda muhim didaktik asos bo'lib xizmat qiladi.

Shu jihatdan qaraganda, jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlarini ilmiy asosda o'rganish, ularning mazmun-mohiyatini ochib berish hamda ta'lim amaliyotidagi ahamiyatini aniqlash dolzarb ilmiy-pedagogik vazifalardan biridir. Mazkur maqolada aynan shu masala markaziy o'ringa qo'yilib, jismoniy tarbiya jarayonini takomillashtirish, o'quvchilar faolligini oshirish va pedagogik samaradorlikni kuchaytirishga xizmat qiluvchi zamonaviy mexanizmlar tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi sohasida olib borilgan tadqiqotlarda o'quvchilarning harakat faolligi ularning jismoniy rivojlanishi, funksional salomatligi, irodaviy sifatlari hamda ijtimoiy moslashuvchanligini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida talqin qilinadi. Ilmiy manbalarda harakat faolligini rivojlantirishda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, differensiallashtirilgan mashg'ulotlar, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari va raqamli vositalardan foydalanish samarali pedagogik mexanizmlar sifatida e'tirof etilgan. Tadqiqotchilar

o'quvchilarning yosh, individual va psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan jismoniy mashg'ulotlar ularning darsdagi faolligi, mustaqil harakatga bo'lgan ehtiyoji va sog'lom turmush tarziga moyilligini kuchaytirishini ta'kidlaydilar. Shuningdek, ilmiy adabiyotlarda motivatsion muhit yaratish, dars va sinfdan tashqari faoliyat integratsiyasi, pedagogik monitoring hamda refleksiv tahlil mexanizmlarining o'quvchilar harakat faolligini barqaror rivojlantirishdagi ahamiyati alohida qayd etiladi. Shu asosda aytish mumkinki, zamonaviy ilmiy-pedagogik qarashlarda o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirish jismoniy tarbiya tizimini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida baholanadi va bu jarayon bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini kuchaytirish bilan uzviy bog'liq holda yoritiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishga xizmat qiluvchi zamonaviy pedagogik mexanizmlarni aniqlash, tavsiflash va baholashga qaratilgan kompleks metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi, faoliyatga asoslangan pedagogik qarashlar hamda jismoniy tarbiya jarayonining uzviylik va izchillik tamoyillari tashkil etdi. Bunda o'quvchining jismoniy rivojlanishi faqat biologik ko'rsatkichlar bilan emas, balki uning motivatsion, emotsional, irodaviy va ijtimoiy faolligi bilan uzviy bog'liq holda o'rganildi. Shu sababli tadqiqot jarayonida harakat faolligini ko'p omilli pedagogik hodisa sifatida tahlil qilish usuli tanlandi.

Tadqiqot davomida nazariy va empirik metodlar o'zaro uyg'unlashtirildi. Nazariy bosqichda jismoniy tarbiya metodikasi, pedagogik innovatsiyalar, o'quvchilar faolligini rivojlantirish, sog'lom turmush tarzi va ta'lim samaradorligi bilan bog'liq ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi. Qiyosiy tahlil asosida an'anaviy va zamonaviy pedagogik mexanizmlarning o'ziga xos jihatlari, afzalliklari hamda cheklangan tomonlari aniqlashtirildi. Tizimlashtirish va umumlashtirish usullari orqali harakat faolligini rivojlantirishga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy didaktik omillar ajratib olindi. Shuningdek, pedagogik talqin va konseptual modellashtirish yordamida o'quvchilar harakat faolligini shakllantirishga yo'naltirilgan metodik mexanizmlarning mazmuniy tuzilmasi ishlab chiqildi.

Empirik bosqichda kuzatish, suhbat, so'rovnoma, pedagogik tahlil va qisman tajriba-sinov elementlaridan foydalanildi. Kuzatish metodi orqali jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida o'quvchilarning darsdagi ishtiroki, mashqlarga bo'lgan qiziqishi, harakat topshiriqlarini bajarishdagi mustaqilligi va faollik dinamikasi o'rganildi. Suhbat va so'rovnoma metodlari yordamida o'quvchilarning jismoniy mashg'ulotlarga munosabati, ichki motivlari, qiziqish doirasi hamda darsdan tashqari harakat faoliyatiga bo'lgan ehtiyoji aniqlandi. Pedagogik tahlil esa dars mazmuni, yuklama hajmi, mashqlarni tanlash usuli, differensial yondashuv darajasi va rag'batlantiruvchi omillarning amaliy holatini baholash imkonini berdi.

Metodik yondashuvda o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish asosiy mezon sifatida belgilandi. Shu maqsadda mashg'ulotlarni rejalashtirishda harakatli o'yinlar, juftlik va guruhli topshiriqlar, musobaqa elementlari, refleksiv muhokama, o'zini baholash hamda raqamli nazorat vositalarini qo'llashning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar tavsifiy tahlil asosida umumlashtirildi va ularning jismoniy tarbiya amaliyotini takomillashtirishdagi ahamiyati ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan yoritildi. Natijada harakat faolligini rivojlantirishga xizmat qiluvchi zamonaviy pedagogik mexanizmlarning nazariy va amaliy asoslarini ochib berishga imkon yaratildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirish ko'p jihatdan dars jarayonining pedagogik jihatdan to'g'ri tashkil etilishiga bog'liq. Ayniqsa, zamonaviy pedagogik mexanizmlarning qo'llanilishi o'quvchilarning jismoniy mashg'ulotlarga bo'lgan qiziqishi, faol ishtiroki va mustaqil harakatga intilishini sezilarli darajada oshiradi. Kuzatishlar davomida an'anaviy usullarda tashkil etilgan mashg'ulotlarda ayrim o'quvchilarning faolligi nisbatan sust, mashqlarni bajarishga bo'lgan qiziqishi esa barqaror emasligi aniqlandi. Biroq differensial yondashuv, interfaol topshiriqlar va o'yin elementlari joriy etilgan mashg'ulotlarda o'quvchilarning deyarli barchasi faol qatnashgani, mashqlarni bajarishda tashabbus ko'rsatgani va darsning umumiy dinamikasi yaxshilangani kuzatildi.

Tahlillar natijasida harakat faolligini oshirishda motivatsion mexanizmlar alohida ahamiyat kasb etishi aniqlandi. O'quvchilarda jismoniy mashg'ulotlarga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish uchun rag'batlantirish, musobaqalashuv elementi, individual yutuqlarni e'tirof etish va jamoaviy qo'llab-quvvatlash muhim omil bo'lib xizmat qilishi tasdiqlandi. So'rovnoma natijalari ko'pchilik o'quvchilarning jismoniy faollikni qiziqarli va mazmunli tashkil etilgan taqdirdagina uni muntazam davom ettirishga moyil ekanini ko'rsatdi. Bu esa jismoniy tarbiya darslarida faqat normativ mashqlar bilan cheklanib qolmasdan, o'quvchi ehtiyojlari va qiziqishlariga mos pedagogik vositalarni qo'llash zarurligini isbotlaydi.

Tadqiqot davomida, shuningdek, jismoniy tarbiya jarayonida shaxsga yo'naltirilgan va individual imkoniyatlarni hisobga oluvchi yondashuvning samaradorligi ham aniqlandi. Jismoniy tayyorgarligi, sog'lig'i, psixologik holati va harakat ko'nikmalari turlicha bo'lgan o'quvchilar uchun bir xil yuklama berilishi ayrim hollarda samarasizlikka olib kelishi kuzatildi. Aksincha, yuklama va topshiriqlarning differensial tarzda taqsimlanishi o'quvchilarning o'z imkoniyatlariga mos faoliyatni bajarishiga sharoit yaratib, ularda muvaffaqiyat hissini kuchaytirdi. Bu esa keyingi mashg'ulotlarga bo'lgan ijobiy munosabatning mustahkamlanishiga xizmat qildi. Natijada o'quvchilarning nafaqat darsdagi faolligi, balki sinfdan tashqari harakat faoliyatiga bo'lgan intilishi ham ortgani qayd etildi.

Yana bir muhim natija shundan iborat bo'ldiki, pedagogik monitoring va reflektiv tahlil mexanizmlarining joriy etilishi o'quvchilarning o'z faolligini anglashiga yordam berdi. O'z natijasini kuzatish, yutuq va kamchiliklarini baholash, maqsad qo'yish va unga erishish bosqichlarini ko'ra olish o'quvchilarda mas'uliyat va o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirdi. Shu bilan birga, o'qituvchi uchun ham bunday monitoring o'quvchilarning ehtiyojlari va rivojlanish dinamikasini aniqlashda muhim vosita bo'lib xizmat qildi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari zamonaviy pedagogik mexanizmlarning jismoniy tarbiya tizimida o'quvchilarning harakat faolligini izchil, ongli va barqaror rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanini ko'rsatdi.

Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirish masalasi faqat jismoniy yuklama hajmini oshirish bilan hal etilmaydi. Mazkur jarayon, avvalo, pedagogik ta'sirning mazmuni, shakli va tashkiliy mexanizmlariga bevosita bog'liqdir. Tadqiqot natijalari tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim sharoitida o'quvchilarning harakatga bo'lgan ehtiyojini rivojlantirish uchun jismoniy tarbiya darslarini qayta ko'rib chiqish, ularni shaxsga yo'naltirilgan, motivatsion va reflektiv mexanizmlar asosida tashkil etish zarur. Bu yondashuv o'quvchi shaxsini jismoniy tarbiya obyektigina emas, balki faol subyekt sifatida ko'rishga imkon yaratadi. Shu jihatdan jismoniy tarbiya metodikasi nafaqat mashqlar tizimi, balki o'quvchining faol hayotiy pozitsiyasini shakllantiruvchi murakkab pedagogik tizim sifatida namoyon bo'ladi.

Harakat faolligini rivojlantirishda motivatsion mexanizmlar alohida nazariy va amaliy ahamiyatga ega. Agar o'quvchi jismoniy mashg'ulot mazmunini anglamasa, o'z natijasini sezmasa yoki mashg'ulotdan qoniqish olmasa, uning faol ishtiroki barqaror bo'lmaydi. Shuning uchun zamonaviy pedagogik mexanizmlar ichida rag'batlantirish, individual yutuqni tan olish, ijobiy emotsional muhit yaratish va mashg'ulotlarni qiziqarli shaklda tashkil etish ustuvor ahamiyat kasb etadi. Muhokama jarayonida aniqlanganidek, interfaol metodlar, harakatli o'yinlar, kichik guruhlarda ishlash va musobaqa elementlari o'quvchilarning ichki faolligini rag'batlantiruvchi samarali vositalar hisoblanadi. Bu vositalar o'quvchilarda nafaqat jismoniy faollikni, balki ijtimoiylashuv, hamkorlik va o'zaro mas'uliyat kabi sifatlarni ham rivojlantiradi.

Shuningdek, differensial yondashuvning amaliy ahamiyati ham muhokama natijasida yaqqol namoyon bo'ldi. Jismoniy tayyorgarligi, salomatlik holati va psixologik xususiyatlari turli bo'lgan o'quvchilarga bir xil talab qo'yish ko'pincha ayrim o'quvchilarning mashg'ulotdan chekinishiga sabab bo'ladi. Shu bois zamonaviy metodika yuklama, topshiriq va baholash mezonlarini individual xususiyatlarga moslashtirishni talab etadi. Bunday yondashuv o'quvchilarda muvaffaqiyat hissini kuchaytiradi, jismoniy mashg'ulotlarga nisbatan qo'rquv yoki befarqlikni kamaytiradi hamda ularni faol ishtirokka undaydi. Demak, differensiallashuv nafaqat metodik qulaylik, balki pedagogik samaradorlikning muhim sharti sifatida talqin qilinishi lozim.

Muhokama doirasida yana bir muhim jihat sifatida pedagogik monitoring va reflektiv tahlilning roli qayd etildi. O'quvchining o'z jismoniy holatini, harakat ko'nikmalarini va rivojlanish dinamikasini kuzata olishi unda o'zini boshqarish, o'z ustida ishlash va mustaqil faollik ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'qituvchi uchun esa monitoring o'quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash, dars mazmunini moslashtirish va individual pedagogik ta'sirni kuchaytirish imkonini beradi. Shu asosda aytish mumkinki, jismoniy tarbiya tizimida harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari o'zaro bog'liq komponentlar majmuasi bo'lib, ular izchil va maqsadli qo'llanilgandagina yuqori natija beradi. Bu esa bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilaridan zamonaviy metodik tafakkur, pedagogik moslashuvchanlik va innovatsion yondashuvni talab qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirish masalasi zamonaviy ta'limning muhim pedagogik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur muammo faqat jismoniy mashqlar hajmini ko'paytirish yoki normativ talablarni bajarish bilangina cheklanmaydi, balki o'quvchilarning jismoniy faoliyatga ongli, barqaror va qiziqish asosida jalb etilishini ta'minlaydigan pedagogik mexanizmlarni shakllantirishni talab etadi. Shu nuqtai nazardan, jismoniy tarbiya darslari va sinfdan tashqari faoliyat mazmunini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida boyitish, o'quvchi shaxsini faol subyekt sifatida e'tirof etish va uning individual ehtiyojlarini hisobga olish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari asosida aytish mumkinki, o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, differensiallashtirilgan topshiriqlar, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, motivatsion rag'batlantirish, pedagogik monitoring va refleksiv tahlil mexanizmlari alohida samaradorlikka ega. Mazkur vositalar o'quvchilarning jismoniy mashg'ulotlarga bo'lgan qiziqishini oshiradi, harakat faoliyatiga ichki ehtiyojni shakllantiradi, mustaqillik va mas'uliyat hissini rivojlantiradi. Ayniqsa, mashg'ulotlarni yosh, individual va psixofiziologik xususiyatlarga mos tashkil etish o'quvchilarning o'z imkoniyatlarini anglashiga, muvaffaqiyat hissini tuyishiga va keyingi faoliyatga ijobiy munosabat bilan yondashishiga xizmat qiladi. Bu esa jismoniy tarbiya samaradorligini nafaqat dars doirasida, balki kundalik turmush faoliyatida ham kuchaytiradi.

Shuningdek, harakat faolligini rivojlantirishda pedagogik muhitning ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi bo'lishi muhim omil ekanligi aniqlandi. O'quvchi o'zini dars jarayonining faol ishtirokchisi sifatida his etgan taqdirda, uning harakat topshiriqlarini bajarishdagi tashabbusi ortadi, jamoaviy faoliyatga moslashuvi kuchayadi va jismoniy mashg'ulotlardan qoniqish darajasi oshadi. Demak, zamonaviy pedagogik mexanizmlarning vazifasi faqat harakatni tashkil etish emas, balki o'quvchini bu jarayonning mazmun-mohiyatini anglaydigan, o'z natijasini baholay oladigan va o'z rivojlanishiga mas'uliyat bilan qaraydigan subyektga aylantirishdan iboratdir. Bunday pedagogik yondashuv jismoniy tarbiya tizimining insonparvarlik va rivojlantiruvchanlik xususiyatini yanada kuchaytiradi.

Umuman olganda, jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim sharti sifatida namoyon bo'ladi. Ularni amaliyotga izchil joriy etish o'quvchilarning sog'lom turmush tarziga sodiqligini kuchaytiradi, jismoniy rivojlanishini yaxshilaydi va ijtimoiy faol, irodali hamda mustaqil shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bois bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini tayyorlash tizimida zamonaviy pedagogik mexanizmlarning nazariy asoslari, metodik imkoniyatlari va amaliy qo'llash yo'llarini chuqur o'rgatish zarur. Bu esa kelajakda jismoniy tarbiya tizimining yanada takomillashuvi va o'quvchilarning harakat faolligi barqaror rivojlanishiga mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Tajibaev, S., Allamuratov, S., Erhan, B., Ismoilov, T., Tursunov, K., & Kuchkarov, F. (2024). Methodology of assessment of athletes' jumping skills using electronic equipment.
2. Турсунов, Х. (2024). Роль активного замаха рук, головы и туловища снизу-вверх в обеспечении высоты вертикального прыжка с места у волейболистов. *Sport ilm-fanining dolzarb muammolari*, 1(2), 61–64.
3. Турсунов, Х. (2024). Талабалар спортида муаммолар ва назарий-услубий таҳлил қилиш. *Вестник физической культуры и спорта*, 1(6), 19–27.
4. Madinabonu, J. (2025). A comprehensive exploration of mobile application types in education and their contribution to effective learning. *Образование, наука и инновационные идеи в мире*, 82(5), 161–174.
5. Madinabonu, J. (2025). Practical strategies for integrating mobile apps into English language teaching. *Образование, наука и инновационные идеи в мире*, 82(5), 175–184.
6. Supieva, B. (2022). Improving the methodology of students' use of internet technology in the process of professional development. *Ilm sarchashmalari*, 1(2), 152–154.
7. Supieva, B. (2021). Improving the skills of employees in the state language. *Conference*, 1(1), 4–7.
8. Орзикулова, Ч. (2023). Роль эмоциональных переживаний в улучшении самооотношения подростка. *Вестник интегративной психологии*, 1(2), 263–268.
9. Orziqulova, C. R. (2023). The psychological impact of emotional states and anthropometric measurements on self-perception. *International Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(10), 805–810.
10. Bekchanova, X. J. (2025). A comparative study of structural and semantic features in English and Uzbek: perspectives from modern comparative linguistics. *Sciental Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 3(11), 7–10.
11. Bekchanova, X. J. (2024). Stativlikni ifodalovchi fe'llar. *Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali*, 4(1), 387–389.
12. Azamatovna, N. S. (2024). Developing critical thinking skills through English language learning. *Web of Teachers: Inderscience Research*, 2(12), 349–350.
13. Azamatovna, N. S. (2024). The role of medical English in modern healthcare. *Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing*, 2(11), 160–162.
14. Qizi, A. A. K. P. (2023). O'zbek va turk tillarida antroponimlarning motivlanish asoslari (hayvonlar bilan bog'liq kishi ismlari misolida). *Science and Innovation*, 2(Special Issue 5), 153–156.
15. Avezova, A. K. (2025). Teaching Uzbek as a foreign language to medical students in Uzbekistan. *Volume*, 3, 229–232.
16. Turumbetova, Z. Y. (2022). Integrative approach to higher education as a pedagogical problem. *Интеграция науки, общества, производства и промышленности: проблемы и возможности*, 1(1), 51–55.
17. УЗБЕКИСТАН, С. О. Р. (2022). Каракалпакский государственный университет, кафедра педагогики и психологии 3. Ю. Турумбетова.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.